



Bierwandeling Amersfoort

Wandeling langs historische en hedendaagse biercultuur

Amersfoort heeft een rijke historie als bierstad. In de Middeleeuwen was het waarschijnlijk de vierde bierstad van Nederland, na Delft, Haarlem en Gouda. Het Amersfoorts Hoppenbier was zeer gewild en werd via de Eem en de Zuiderzee afgezet in heel Nederland. Het zeer heldere water werd aangevoerd door de Heiligenbergerbeek, die in het oosten de stad binnenstroomt en de brouwerijen langs de gracht van hun belangrijkste grondstof voorzag. In de 18e eeuw ging het bergafwaarts met de bier economie. Toch heeft Amersfoort haar reputatie als bierstad weten te handhaven dankzij brouwerij de Phoenix, die eind 19e eeuw werd opgericht om Beijersch Bier te brouwen en als laatste brouwerij in de provincie in 1970 werd gesloten. In de recente bierreval speelde Amersfoort echter wederom een belangrijke rol. Brouwerij De Drie Ringen startte in 1989 als eerste 'Craft Beer' brouwerij in de Provincie Utrecht. Inmiddels telt Amersfoort weer meerdere kleine brouwerijen en tal van goede biercafés. Daarbij komt dat Amersfoort een prachtig bewaarde Middeleeuwse binnenstad heeft, wat een wandeling langs de historische en hedendaagse biercultuur extra de moeite waard maakt.



Routebeschrijving

Aanlooproute vanaf station naar Eemplein (1,2 km)

Vanuit station linksaf over stationsplein en links aanhouden (Stationsstraat), dan tweede straat links: Brouwersstraat. Daarna rechts (Smallepad).

Bierhistorie: Brouwersstraat - alleen de straatnaam herinnert nog aan de Phoenixbrouwerij, die hier van 1873 tot 1971 aan het Smallepad heeft gestaan. Het eerste station van Amersfoort uit 1863 staat er nog wel, behoorlijk vervreemd van zijn omgeving. De locatie aan een spoorwegknooppunt was een belangrijke vestigingsfactor voor de Amersfoortsche Beijersch-bierbrouwerij.

Smallepad uitlopen tot viaduct; voorbij viaduct rechts trapje af en dan weer rechts onder het spoor door. Na 100 mtr rechts een trechtersvormig plein oplopen. Dit is het nieuwe Eemplein, dat uitkomt op de haven.

Hoofdroute (2,2 km)

Stadshistorie: Eemplein/Haven

Het Eemplein is onderdeel van de herstructurering van het Amersfoortse havengebied. Loop gewoon binnen in het fraaie Eemhuis, waar het archief en de stadsbibliotheek zijn gehuisvest. Het kan, want het is een openbaar gebouw. Vroeger stond hier de gasfabriek. Langs de haven stonden pakhuizen, silo's en fabrieksgebouwen. Enkele daarvan zijn als industrieel erfgoed bewaard gebleven en hebben een andere functie gekregen.

Links de loopbrug over de haven en daarna rechts langs het water en voorbij het spoor tot aan de Koppelpoort.

Stadshistorie: Koppelpoort

De karakteristieke poort is rond 1400 gebouwd als onderdeel van de tweede omwalling van Amersfoort. Het is een gecombineerde land- en waterpoort. In het gebouw bevinden zich nog de tredmolens waarmee de 'raddraaiers' het schot omhoog en omlaag brachten, om de waterstand in de stad te regelen.

Rechtdoor langs het water (Grote Spui, water rechts). Dan even links Westsingel en dan eerste rechts (Nieuweweg) over bruggetje met links een blik op de oude binnenhaven (Havik), waar in de 16e eeuw nog diverse brouwrijen stonden. Daarna rechtdoor: Krommestraat

Bierhistorie: Krommestraat - de huizen aan de rechterzijde van de Krommestraat grenzen aan de achterkant aan de Langegracht, waar in de 17e en 18e eeuw de belangrijkste brouwerijen lagen.

Bierhistorie: op de nrs. 50-56 stond tot 1650 brouwerij Het Paardje; de panden zijn rond 1900 vervangen door de huidige panden.

Na het blokje 50-56 rechtsaf steeg in (Kerkgang) en over bruggetje naar de Langegracht. Schuin rechts op nr. 31 stond een brouwerij.

Bierhistorie: Langegracht 31, brouwerij De Lelie - in dit 17e-eeuwse pand herinnert de gevelsteen met een Franse lelie aan de brouwerij (links van de voordeur achter het luik). De oude kelders zijn nog aanwezig. De brouwerij zou in 1635 al actief zijn geweest en is waarschijnlijk kort na 1787 gestopt.

We volgen de Langegracht de andere kant op

Bierhistorie: Langegracht 23, brouwerij De Posthoorn - de brouwerij wordt in 1755 nog als zodanig genoemd, maar moet rond deze tijd de productie hebben beëindigd.

Bierhistorie: Langegracht 12-13, brouwerij Het Anker - de brouwerij moet hier tot ca. 1700 actief zijn geweest. Het pand is in 1895 grotendeels nieuw opgebouwd, waarbij de oorspronkelijke trapgevel verdween. De ankers op de gevel zouden nog 17e-eeuws zijn.

We lopen iets terug tot het bruggetje over de Langegracht. Dit bruggetje loopt via een steeg naar de Krommestraat. Voor ons aan de overzijde van de Langegracht zien we twee grote pakhuizen. Ze horen bij brouwerijen die aan de Krommestraat stonden.

Bierhistorie: Krommestraat 36-40, brouwerij De Kroon - het pand met het indrukwekkende bedrijfsgebouw daarachter is in 1663 gebouwd, maar de brouwerij moet al veel langer hebben bestaan. In 1755 wordt de brouwerij nog als zodanig genoemd, maar waarschijnlijk is deze kort daarvoor gestopt. Aan de zijde van de Krommestraat is een gerestaureerde gevelsteen te zien, alsmede de stenen met het bouwjaar.

Bierhistorie: Krommestraat 32-36, brouwerij De Eenhoorn - de relatie met brouwerij De Kroon is niet helemaal duidelijk, er wordt wel gesproken over een 'dubbelbrouwerij', maar het ging toch om gescheiden brouwerijen. De Eenhoorn heeft het tot 1768 volgehouden, dus langer dan De Kroon. In de verkoopakte wordt gesproken over een brouwerij en een pakhuys aan de andere zijde van de steeg, waarbij de voorwaarde wordt gesteld dat de steeg altijd openbaar toegankelijk moet blijven. De brouwerij zal dus in het pand Krommestraat 32-34 hebben gezeten, en het pakhuys achter nr 36 zal tot de brouwerij hebben behoord.

Via genoemde steeg (Marktgang) komen we weer op de Krommestraat in. Bier: rechtdoor in het straatje 'Achter het Stadhuis' vind je bierwinkel 'Hop', met een zeer grote keuze aan bijzondere en regionale bieren!

De route gaat verder door de Krommestraat.

Bierhistorie: Krommestraat 20, brouwerij De Pijpkan - dit huis en het grote achterhuis aan de Langegracht (nu Torengang 2) behoorden tot de brouwerij, die tot ca. 1710 actief zou zijn geweest.

Meteen rechts steeg inlopen (Torengang), bruggetje over Langegracht, dan iets naar rechts en meteen eerste links (Zwanenhalssteeg), die komt uit op een pand met een trapgevel.

Bierhistorie: hoek Lieve Vrouwestraat/Lieve Vrouwekerkhof, brouwerij De Klok - in dit monumentale pand uit 1615 zat ooit brouwerij De Klok (voor 1700). Het brouwwater werd via een putstoel aan de Langegracht en een loden pijpleiding onder de straat door naar de brouwerij gevoerd. Archeologen hebben dergelijke leidingen (meest van hout) overal in Amersfoort aangetroffen.

Stadshistorie: Lieve Vrouwekerkhof en -toren - intiem plein met cafés en terrasjes. Het plein is ontstaan in 1787 tijdens de burgeroorlog tussen Patriotten en Oranjegezinden, toen de kerk werd gebruikt als munitie-opslag. Daarbij ging iets fout: de kerk vloog de lucht in, alleen de toren bleef gespaard. De Lieve Vrouwetoren - bijgenaamd de Lange Jan - is met 99 mtr de derde hoogste kerktoren van Nederland.

Bier: Lieve Vrouwe Kerkhof 2a, café Marktzicht' - een van de eerste cafés in Amersfoort die 'Belgische' bieren verkochten.

In de Krankeliedenstraat (zijstraat links van de toren) vinden we op nr. 12 en nr. 20 de biercafés Boothill Saloon en Long John's Pub.

We lopen rechts van de toren het plein af, steken het water over en slaan linksaf (Westsingel). Verderop links aan het water staat een blokje huizen

Bierhistorie: Westsingel 1-3, brouwerij Het Klaverblad - brouwerij Het Klaverblad heeft tot 1893 gebrouwen en was de laatste traditionele brouwerij van de stad. De panden maakten twee jaar later plaats voor het huidige blokje winkel- en woonhuizen. De gevelsteen van de brouwerij (anno 1670) kan je bekijken in de voortuin van Museum Flehite (zie Westsingel 50).

Stadshistorie: Varkensmarkt - oorspronkelijk was dit het voorplein van een 13e-eeuwse stadspoort (eerste omwalling). In 1673 werd hier, vlak voor de deur van Het Klaverblad, de Amersfoortse Kei begraven.

kadertje: Amersfoort Keistad - zonder bier geen kei

In de 17e eeuw sloot de rijke jonkheer Everard Meyster, bewoner van buitenplaats Nimmerdor, bekend als de 'dolle jonker' en liefhebber van practical jokes, een weddenschap af met vrienden. Op de nabije Heuvelrug, dichtbij het huidige Soesterberg, lag een meer dan zeven ton wegende zwerfkei en de jonker beweerde dat hij die kei in 1 dag de stad in zou kunnen krijgen. Op 7 juni 1661 wist hij 400 inwoners van Amersfoort te mobiliseren, die de kei op een slede naar de Varkensmarkt in Amersfoort trokken, een afstand van ongeveer 6 km. Het werd een hele happening. Meyster paaide het voetvolk met gratis krakelingen en een wagen vol bier en won de weddenschap - het zou om 3000 gulden gaan, toen een enorm bedrag. Buitenstaanders staken echter de draak met de Amersfoortse keitrekkers, die zich letterlijk voor het karretje van de jonker hadden laten spannen. Amersfoorters figureerden in spotprenten en hekelverzen. In 1673 gaf de burgemeester bevel om de steen ter plekke op de Varkensmarkt te begraven. De kei werd daarna vergeten tot de oudheidkundige vereniging er in 1903 weer naar op zoek ging. Het opgraven van de kei was wederom een feestelijke gebeurtenis en tegenwoordig staat het gesteente op een voetstuk in een plantsoen aan de Stadssingel. De geuzennamen 'Keistad' en 'Keitrekkers' worden nu met ere gevoerd. Ook de Amersfoortse brouwers van Rock City Beers zijn door de kei geïnspireerd.

Van de Varkensmarkt links de Langestraat inlopen, dan eerste straat rechts: Scherbierstraat

Bierhistorie: Scherbierstraat

Scherbier of scharrebier was bier voor de armen: het was een tweede of derde treksel uit de mout. Er zaten weinig suikers in en bevatte dus weinig alcohol. Vergelijk het met een theezakje dat je voor de derde keer gebruikt. Het was dus een slap of 'dun' bier, maar omdat er geen extra accijns over werd geheven was het goedkoop en werd het veel gebrouwen.

Scherbierstraat uitlopen, gaat over in Muurhuizen. Deze buigt iets naar links, dan eerste steeg links aanhouden (Drieringensteeg).

Bierhistorie: Drieringensteeg/ Kortegracht - De steeg is genoemd naar brouwerij De Drie Ringen, die in 1621 al bestond en tot 1705 heeft geproduceerd (niet te verwarren met brouwerij De Drie Ringen die sinds 1989 aan het Kleine Spui staat). De brouwerij stond op de hoek van de Drieringensteeg en de Kortegracht (nrs 15-19), en was de laatste aan de Kortegracht. De originele gevelsteen is ingemetseld in de muur van Drieringensteeg 11.

Rechtsaf Kortegracht en dan links bruggetje oversteken

Bierhistorie: Groot Tinnenburg - Naast de brug aan de overzijde staat het 13e-eeuwse versterkte huis Groot Tinnenburg. Aan deze zijde van de brug stond net zo'n gebouw. Samen bewaakten ze de (verdwenen) waterpoort waar de Heiligenbergerbeek de stad binnen stroomde en waar de brouwers hun bier van maakten. Na 1400 werd stroomopwaarts een nieuwe waterpoort gebouwd (de nog bestaande Monnickendampoort).

Na de brug rechtdoor Muurhuizen inlopen

Stadshistorie: Muurhuizen

Op de stadsplattegrond is goed te zien dat Amersfoort twee omwallingen had. De eerste stadsmuur dateert van eind 13e eeuw. Amersfoort groeide echter zo snel, dat eind 14e eeuw een nieuwe omwalling nodig was. Op de plaats van de eerste muur werden huizen gebouwd met stenen van de oude muur. De 'muurhuizen' omringen de oudste binnenstad in een halve boog aan een lange en buitengewoon schilderachtige straat.

Bierhistorie: Zevenhuizen 1a, Cafe in den Grooten Slock - het café is historisch van belang vanwege de Anton Pieck-achtige verschijning met de overkragende verdieping. Het is een van de twee Amersfoortse cafés die beweren het oudste café/bierhuis van de stad te zijn. Het pand dateert uit de 16e eeuw.

We lopen via Zevenhuizen rechtdoor naar het grote plein: de Hof

Stadshistorie: Hof

De Hof is de plek waar Amersfoort is ontstaan. Hier werd in de 12e eeuw een bisschoppelijke hof gesticht aan een doorwaadbare plaats (een 'voorde') in de Eem ('Amer'). In de 13e eeuw ontwikkelde zich rond de hof een nederzetting, die in 1259 stadsrechten verwierf. Sindsdien is de Hof het belangrijkste marktplaats van de stad (en een van de mooiste pleinen van Nederland). De St. Joriskerk werd al in 1248 ingewijd. Ook het oudste stenen huis van Amersfoort (13e eeuw, nu logement De Gaaper) staat er nog.

Rechts in de hoek van het plein vinden we:

Bier: Hof 10a, biercafé Lobbes - een van de oudere biercafés van Amersfoort en het café met het grootste Belgische bieraanbod van de stad.

Voor Lobbes rechts straatje in (Lavendelstraat) en dan eerste rechts (Groenmarkt) en daarna tweede links (Appelmarkt). Op de hoek Groenmarkt/Appelmarkt ligt:

Bierhistorie: Appelmarkt 15: café Onder de Linde - café is historisch interessant vanwege het schilderachtige pand, maar ook omdat het mede beweert het oudste café/bierhuis van Amersfoort te zijn. Hoe oud, dat is niet echt bekend. Het schild boven de toegangsdeur houdt het maar op 'sinds eeuwen'. Het pand dateert in ieder geval van ca. 1530.

Om de hoek, op Appelmarkt 18 treffen we:

Bier: Appelmarkt 18: biercafé De Dikke Koning

Appelmarkt in de linkerhoek verlaten, dan rechts doorsteken tot Muurhuizen, deze straat links inslaan tot eerstvolgende kruispunt. Hier rechts (Bloemendalse Binnenpoort). Bij volgende kruispunt stuiten we op een café in een hoekpand:

Bier: Bloemendalsestraat 2: biercafé Van Zanten.

Voor Van Zanten langs links (Het Zand), deze straat, die zich verbreed, helemaal uitlopen tot we weer uitkomen bij de Westsingel. Brug over en dan links voetbruggetje over:

Bierhistorie: Westsingel 50, Museum Flehite - stadsmuseum met fraaie stukken uit de geschiedenis van Amersfoort. Over het bruggetje rechts is een 'tuin' met oude gevelstenen, waaronder die van brouwerij Het Klaverblad (1670, zie Westsingel 1-3). Op openingstijden is de tuin vrij toegankelijk.

Terug over bruggetje en dan rechtdoor langs het water (Kleine Spui, water rechts. Op nr. 18 ligt brouwerij De Drie Ringen.

Bier: Kleine Spui 18, brouwerij De Drie Ringen - De Brouwerij werd in 1989 geopend en was de eerste ambachtelijke bierbrouwerij in de provincie Utrecht. De gevelsteen is een kopie van de originele gevelsteen van de gelijknamige brouwerij aan de Kortegracht (eerder in de route). Meer over brouwerij en proeflokaal elders in deze gids.

Hierna verder langs water, de Koppelpoort door tot het Eemplein. Einde wandeling.

Praktische informatie

De route start op het Eemplein, bij de vm. Haven. Hier is een grote parkeergarage, De aanlooproute vanaf het station (1,2 km) is apart aangegeven.

Achtergrondinformatie

De wandeling komt uit de gids 'Utrecht Hop! Bieren, Brouwers en Biercafés in de Provincie Utrecht', door Kees Volkers. Uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig, oktober 2016. In de gids meer beeld en veel achtergrondinformatie.



4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten

voor slechts
€ 13,50